

Дмитро Володимирович **ФОНТАЛІН**
аспірант, Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5223-0144>
e-mail: d.fontalin@gmail.com

ЗНАЧЕННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах розвинених ринкових відносин та посилення глобалізаційних процесів розвиток страхового ринку обумовлюється соціально-економічними потребами розвитку суспільства. У статті розглянуто визначення дефініції «страховий ринок» та показано місце страхових компаній серед інших ключових гравців фінансової системи України. Серед функцій страхового ринку визначено ризикову, фінансову, стимулювальну, контрольну, соціальну, перерозподільну, інвестиційну та функцію накопичення. Також зазначено й розкрито основні аспекти, що характеризують позитивний вплив страхового ринку на розвиток України. Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що рівень розвитку страхового ринку відображає можливості економічного зростання України та постає одним з основних показників розвинутої фінансової системи держави.

Ключові слова: страховий ринок, фінансова система, функції страхового ринку, страхування, грошові відносини

ВСТУП

Економічна сутність ринку фінансових послуг розширює розуміння процесів та явищ, пов'язаних із рухом грошового капіталу. Ключовими суб'єктами цього ринку є різні фінансові інститути та організації, що надають відповідні послуги. У цьому контексті важливо показати значення ринку фінансових послуг для фінансової системи, вплив якого на фінанси країни важко переоцінити. Сутність ринку страхових послуг розкривається через розгляд його функціональних складників, що знайде відображення у цьому дослідженні.

Питанням аналізу страхового ринку України й перспектив його розвитку присвячено значну кількість наукових досліджень. Зазначену проблематику досліджували у своїх наукових працях такі науковці, як І.В. Грановська [1], Л.М. Яременко [1], В.В. Малишко [1], Л. Колінець [3], О. Панухник [3], А. Крупка [3], Н. Зарічна [3], Р. Лавров [3], Д. Хропонюк [3], І. Рудь [6], Д. Агарков [6], О.В. Слободянюк [7], Д.О. Хропонюк [9], О.В. Длугопольський [9]. Тематиці аналізу страхової діяльності та перспектив розвитку страхового ринку України приділено значну кількість наукових досліджень, однак в науковій літературі недостатньо висвітлюються питання впливу страхового ринку на фінансову систему України.

МЕТА роботи – розкриття впливу страхового ринку на фінансову систему України через розкриття його функціональних складників.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розгляду значення страхових компаній та їх функцій у складі фінансової системи України в ході написання статті застосовано загальнонаукові методи наукового дослідження (аналіз, синтез), а також спеціальні методи (формалізація, систематизація). Інформаційну основу дослідження склали нормативно-правові акти України, наукові публікації провідних учених, дані офіційного сайту НБУ, інформація економічної енциклопедії.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансова система держави є сукупністю трьох взаємозалежних компонентів: фінансових ринків, фінан-

сових інститутів (фінансових посередників) та фінансових регуляторів (регуляторів фінансових ринків). Одним з дуже важливих економіко-правових інститутів, які протягом століть створює та вдосконалює цивілізація, є інститут страхування. Двигуном економічного прогресу у світі, безсумнівно, є підприємництво. Суб'єкт економічних відносин залучає до своєї діяльності безліч інших осіб: найманих працівників, ділових партнерів, контрагентів тощо. Тому збитковість його діяльності може спричинити ланцюгову реакцію негативних економічних та соціальних наслідків. Саме тому цивілізоване суспільство вимагає від громадян захистити свою господарську діяльність від впливу чинників, здатних призвести до колапсу бізнесу незалежно від волі та зусиль суб'єкта господарювання. Загрози можуть нести різні чинники – явища природи, дії третіх осіб, зміни у міжнародному економічному та політичному середовищі тощо. Отже, у господарській та фінансовій діяльності суб'єктів ринкових відносин виникає безліч причин, що призводять до збитків і втрат.

Є різні способи компенсації збитків, понесених внаслідок несприятливих подій випадкового характеру. Джерелами коштів для такої компенсації можуть бути, наприклад: прибутки від поточної діяльності; дохід від продажу майна особи, яка зазнала збитків; кредит. Але розглянуті джерела не є універсальними, застосовними у всіх ситуаціях, коли завдається шкода. Тому необхідно мати спеціальне джерело коштів, призначене для відшкодування збитків від різних випадкових подій. Таким джерелом є страхові фонди.

За різних обставин суб'єкти економічної діяльності мають ризики різного роду втрат від псування майна до втрати здоров'я. Для відшкодування зазначених втрат в різних країнах функціонує страховий ринок.

Згідно з визначенням, наданим в Економічній енциклопедії, страховий ринок – це особлива сфера грошових відносин, де суб'єктом купівлі-продажу є специфічна послуга-страховий захист і де формуються попит і пропозиція на цю послугу [2, с. 491].

Загальні інтереси страхування визначає безпосередній зв'язок страхового ринку з фінансами підприємств та населенням, банківською системою та держав-

ним бюджетом.

Місце страхових компаній серед ключових гравців фінансової системи наведено на рис. 1.

Рис. 1. Місце страхових компаній у фінансовій системі України (розроблено автором на підставі [8; 9, с. 124])

Слід зазначити, що ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [5] серед переліку видів фінансових послуг першим пунктом зазначає саме послуги страхування. Дійсно, значення ринку страхових послуг для фінансової системи країни важко переоцінити. Між страхувальниками та споживачами страхових послуг виникають стійкі фінансові потоки. Страховий ринок має точки перетину з валютним ринком, ринком цінних паперів, банківською системою, де страхові компанії розміщують страхові резерви та інші інвестиційні ресурси [1, с. 169]. Проведення діяльності страховими компаніями, як платниками податків, пов'язане з відрахуваннями до державного та місцевих бюджетів, позабюджетних державних фондів.

Отже, страховий ринок відіграє важливу роль у фінансовій системі країни, сприяючи її стабільності, розвитку та інтеграції у глобальну економіку.

Функції страхового ринку є багатограними і відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку економіки [7, с. 103]. Серед основних функцій страхового ринку слід виділити:

1. *Ризикова функція.* Головна функція страхування полягає у перерозподілі ризиків між учасниками ринку. Страхові компанії приймають на себе ризики, які можуть мати негативні фінансові наслідки для фізичних й юридичних осіб і виплачують компенсації у разі настання страхового випадку.

2. *Фінансова функція.* Страховий ринок акумулює значні фінансові ресурси через страхові премії. Ці кошти може бути інвестовано у різні фінансові інструменти, що сприяє розвитку фінансового ринку країни й її економіки загалом.

3. *Стимулювальна функція.* Наявність страхування стимулює суб'єктів економічних відносин до активнішого здійснення господарської діяльності, оскільки знижуються ризики можливих фінансових втрат. Це особливо важливо для малого та середнього бізнесу.

4. *Контрольна функція.* Страхові компанії здійснюють контроль за дотриманням умов страхування та страхових договорів, що сприяє зменшенню кількості випадків зловживань і шахрайства. Це також включає оцінювання ризиків, страхування яких вимагає проведення аудиту.

5. *Соціальна функція.* Страхування забезпечує соціальний захист населення, пропонуючи поліси страхування життя, здоров'я, пенсійні програми тощо. Це допомагає зменшити соціальне напруження та захистити

громадян від негативних наслідків несприятливих подій.

6. *Перерозподільна функція.* Через механізм страхових виплат здійснюється перерозподіл коштів від страхувальників до осіб, які постраждали у результаті страхового випадку. Це дає змогу більш ефективно управляти фінансовими ризиками на рівні суспільства.

7. *Інвестиційна функція.* Страхові компанії застосовують частину акумульованих коштів для інвестування у різні активи, що сприяє зростанню економіки та забезпечує додатковий прибуток як для страхувальників, так і для самих страхових компаній.

8. *Функція накопичення.* Деякі види страхування (наприклад, страхування життя з елементами накопичення) дають змогу страхувальникам накопичувати фінансові ресурси для майбутніх потреб, таких як пенсійні виплати або освіта дітей.

Зазначені функції демонструють, наскільки важливим є страховий ринок для економіки, оскільки він сприяє фінансовій безпеці, забезпечує економічне зростання та підтримує соціальну стабільність в країні. Страхові компанії та їх сукупна страхова діяльність є необхідною частиною будь-якої економічної системи. Її важливість полягає у наданні можливостей зниження фінансових та інших ризиків у різних сферах.

Основні аспекти, що характеризують позитивний вплив страхового ринку на розвиток країни, наведено в табл. 1.

Послуги страхування стимулюють розвиток малого, середнього та великого підприємництва, сприяють покращенню інвестиційного клімату в країні й зростанню рівня добробуту населення. Все це має позитивний вплив на економічний потенціал країни.

Отже, страховий ринок займає особливе місце у всій системі фінансових ринків, це обумовлено двома основними обставинами. По-перше, є потреба населення та суб'єктів господарювання у страховому захисті, що пов'язує його з соціально-економічною сферою суспільства. По-друге, страховий фонд загалом має грошову форму, що призводить до взаємодії його з фінансовим ринком. Місце страхового ринку у фінансовій системі обумовлено як роллю різних фінансових інститутів у фінансуванні страхового захисту, так і їх значенням як об'єктів розміщення інвестиційних ресурсів страхових компаній та обслуговування страхової, інвестиційної та інших видів діяльності.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на зазначене, можна стверджувати, що страховий ринок є важливим елементом фінансової системи України, який сприяє економічній стабільності, розвитку ринку капіталу, соціальному захисту населення та підвищенню фінансової культури. Без розвинутого страхового ринку неможливо створити необхідні умови для економічного та соціального розвитку держави, гарантувати безпечні умови господарюючим суб'єктам та покращити добробут населення. Отже, розвиток страхового ринку можна розглядати як вагомий чинник підтримки належного рівня фінансової безпеки України, оскільки він сприяє збереженню соціальної стабільності, накопиченню фінансових ресурсів для інвестування в реальний сектор економіки, стабілізації національної економіки.

Таблиця 1 – Основні складники впливу страхового ринку на розвиток України (розроблено автором на підставі [3, с. 105; 6, с. 17])

№ з/п	Складники впливу	Розкриття
1	Фінансовий захист і стабільність	Страхові компанії забезпечують фінансовий захист від ризиків, зокрема від природних катастроф, аварій, хвороб тощо. Це сприяє стабільності бізнесу, зменшує економічні втрати для компаній і громадян, що позитивно впливає на загальну економічну ситуацію.
2	Залучення інвестицій	Страховий сектор акумулює значні фінансові ресурси через страхові премії. Ці кошти інвестуються у різні фінансові інструменти, включаючи державні облигації, акції та інші активи, що підтримує розвиток ринку капіталу і сприяє економічному зростанню.
3	Підтримка підприємництва	Страховання допомагає підприємствам зменшити ризики і забезпечити безперервність їх діяльності. Це особливо важливо для малого і середнього бізнесу, який може бути вразливим до фінансових потрясінь.
4	Соціальна захищеність	Страховання життя, здоров'я, пенсійне страхування та інші види особистого страхування забезпечують соціальну захищеність населення, що знижує навантаження на державну систему соціального захисту.
5	Підвищення фінансової грамотності	Розвиток страхового ринку стимулює підвищення рівня фінансової грамотності населення, оскільки громадяни та бізнеси змушені краще розуміти свої фінансові ризики і методи їх мінімізації.
6	Розвиток міжнародних відносин	Інтеграція страхового ринку України з міжнародними ринками сприяє залученню іноземних інвестицій і технологій, що підвищує конкурентоспроможність національної економіки.

Список використаних джерел

1. Грановська І.В., Яременко Л.М., Малишко В.В. Сучасний стан та проблеми розвитку страхового ринку в умовах воєнного стану. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 81. С. 167 – 172.
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. / відп. ред. С.В. Мочерний. Київ, 2002. Т. 3. 952 с.
3. Kolinets L., Panukhnyk O., Krupka A., Zarichna N., Lavrov R., Khroponiuk D. Financial and institutional aspects of insurance market development under conditions of pandemic 2020-2021 and war 2022-2023: case of Ukrainian insurance companies. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 5(52). pp. 97–110.
4. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
6. Рудь І., Агарков Д. Напрями розвитку страхового ринку України в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3. No. 3. pp. 10-18.
7. Слободянюк О.В. Напрями розвитку страхового ринку в умовах сьогодення. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 83 С. 101-104.
8. Стратегія розвитку фінансового розвитку України до 2025. Звіт про реалізацію за 2022 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/pkSSPGwThiiofpg>
9. Хропонюк Д.О., Длугопольський О.В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2022. №1. С. 118–126.

References

1. Hranovska I.V., Yaremenko L.M., Malysko V.V. The current state and problems of the development of the insurance market under the conditions of marital state. *Black sea economic studies*. 2023. Vol. 81. pp. 167-172. [in Ukrainian].
2. Economic encyclopedia: in 3 vol. / ed. S.V. Mochernyi. Kyiv, 2002. Vol. 3. 952 p. [in Ukrainian].
3. Kolinets L., Panukhnyk O., Krupka A., Zarichna N., Lavrov R., Khroponiuk D. Financial and institutional aspects of insurance market development under conditions of pandemic 2020-2021 and war 2022-2023: case of Ukrainian insurance companies. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 5(52). pp. 97–110.
4. Official website of the NBU. URL: <https://bank.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. On financial services and financial companies: Law of Ukraine from 14.12.2021. № 1953-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> [in Ukrainian].
6. Rud I., Aharkov D. Directions of the development of the insurance market of Ukraine in the conditions of war. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3. No. 3. pp. 10-18.
7. Slobodianiuk O.V. Development trends of the insurance market in today's environment. *Black sea economic studies*. 2023. Vol. 83 pp. 101-104. [in Ukrainian].
8. Development strategy for the financial development of Ukraine until 2025. Implementation report for 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/pkSSPGwThiiofpg> [in Ukrainian].
9. Khroponiuk D.O., Dluhopolskyi O.V. Current problems and development prospects of the insurance market of Ukraine. *Innovation and Sustainability*. 2022. Vol. 1. pp. 118–126. [in Ukrainian].

Dmytro FONTALIN

postgraduate student, Kyiv National University of Technology and Design

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5223-0144>

e-mail: d.fontalin@gmail.com

SIGNIFICANCE OF THE INSURANCE MARKET FOR THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

In conditions of developed market relations and strengthening of globalization processes, the development of the insurance market is determined by the socio-economic needs of the society's development. The paper examines the definition of "insurance market" and shows the place of insurance companies among other key players in the financial system of Ukraine.

The results of the study showed that the insurance market should be considered as a special sphere of monetary relations, where the subject of purchase and sale is a specific service—insurance protection—and where supply and demand for this service are formed.

The development of the insurance market is determined by two main aspects. Firstly, this is due to the need of the population and business entities for insurance protection due to many risks. Secondly, the insurance fund as a whole has a monetary form, which makes it a full participant in the country's monetary system and a method of interaction with other participants in the money market.

Insurance companies are providers of financial services in Ukraine along with banks, investment, leasing, brokerage companies, credit unions, payment institutions and other participants in the financial system.

The essence of insurance companies is revealed due to their functions.

Among the functions of the insurance market, risk, financial, incentive, control, social, redistribution, investment and accumulation functions are identified. The main aspects characterizing the positive impact of the insurance market on the development of Ukraine are also noted and disclosed.

Among the components through which insurance companies have a positive impact on the development of Ukraine are financial protection and stability, attracting investment, supporting entrepreneurship, social security, increasing financial literacy of the population, and promoting the development of international relations.

The conducted research allows us to assert that the level of development of the insurance market reflects the possibilities of economic growth of Ukraine and is one of the main indicators of the developed financial system of the state.

Keywords: insurance market, financial system, functions of the insurance market, insurance, monetary relations